

Auteur: Miranda Koffijberg | Beeld: Liesbeth Hunink-Verwoerd

Vier adviezen voor een effectief gemeentelijk biodiversiteitsplan

Als gemeenten een biodiversiteitsplan opstellen, is dat een slim idee? En wat is goed om vooraf te weten voor je zo'n plan opstelt? Ede was in 2019 een van de eerste gemeenten met een beleidsplan voor biodiversiteit. We vroegen Carlo van Rijswijk, al 20 jaar ecooloog bij de gemeente hoe hij terugkijkt op het maken van het plan en de uitvoering tot nu toe. We delen vier van zijn inzichten.

1.

Opstellen plan is een goede pr-machine voor biodiversiteit

Als je het goed doet, is het maken van een plan voor biodiversiteit één grote pr-machine voor het thema biodiversiteit, vindt Van Rijswijk. Veel mensen – in en buiten de gemeentelijke organisatie – kennen het begrip biodiversiteit wel. Ze weten ook dat het niet goed gaat met die biodiversiteit. Maar echt beseft van de omvang van het probleem is er amper. ‘Ze schrikken zich vaak rot, als je de cijfers laat zien’, merkte Van Rijswijk. Ook hebben veel mensen geen idee wat ze er concreet aan kunnen doen. Het samen opstellen van het plan is een kans voor flink meer probleembesef en meer kennis over wat helpt om het tij te keren.

ADVIES Betrek een brede groep collega's bij het maken van het biodiversiteitsplan. Want bijna alle beleidsterreinen hebben invloed op de biodiversiteit. Vraag dus ook medewerkers die bezig zijn met landbouw, erfgoed, welzijn, sport, klimaat en dergelijke aan tafel.

2.

2. Beleidsplan geeft biodiversiteit een stevigere basis

Zonder vastgesteld beleidsplan moeten ecologen of “landschappers” harder vechten om zaken voor elkaar te krijgen die goed zijn voor de biodiversiteit. Het plan zorgt er ook voor dat er een goed verhaal ligt vanuit biodiversiteit, als input voor de omgevingsvisie. Veel gemeenten werken nu aan hun omgevingsvisie. Zoals Van Rijswijk zegt: ‘Als ecooloog kun je een plan met vaststaand beleid op tafel leggen, net als de sectoren wonen, erfgoed, verkeer. Dat ontbrak eerder.’ Hij ziet dat het werkt. Ede stelde in zijn biodiversiteitsplan bijvoorbeeld natuurinclusief bouwen als de norm. ‘Projectontwikkelaars komen er niet meer mee weg als ze een plan indienen met te weinig aandacht voor soorten. Laatst nog hadden we zo'n plan, waarvan ook mijn andere collega's gelijk zeiden: dit accepteren we echt niet meer.’

ADVIES Stel het plan op – als het nog kan – voorafgaand aan de omgevingsvisie.

3.

De uitvoerder van het plan moet genoeg ecologische kennis hebben

Het opstellen van een biodiversiteitsplan is één, maar het echte werk begint de dag nadat het is vastgesteld. 'Haal tijdig iemand in huis die het plan gaat uitvoeren en zorg dat het iemand is met gedegen kennis van ecologie', zegt Van Rijswijk. 'Zonder zo iemand in huis hoef je niet eens aan een biodiversiteitsplan te beginnen. Want er moet iemand zijn die het biodiversiteitsbelang actief bewaakt, die zorgt voor inbreng van de juiste kennis in plannen, die plannen kan beoordelen en weet hoe het anders en beter kan. Dat is een monsterklus', weet Van Rijswijk uit ervaring. 'Je gaat vaak in tegen alle gebruikelijke werkwijzen. Zeker aan het begin moet je de boodschap vaak herhalen: als gemeente willen we natuurinclusief gaan werken. Hoe zullen we dat doen?' De uitvoerende persoon moet veel kennis hebben van ecologie, want biodiversiteit is een ingewikkeld onderwerp. Het vraagt om gedegen kennis. 'Je gaat ook geen bestemmingsplan opstellen zonder jurist.'

4.

Ecoloog moet zijn toegerust op een nieuwe rol

Zijn rol als ecoloog veranderde na het biodiversiteitsplan, merkte Van Rijswijk. In plaats van bezig te zijn met details, denkt hij nu veel meer mee over de grote lijn, aan de voorkant van projecten en ontwikkelingen. 'Je gaat veel meer doen dan toetsen: eerder aan de bel trekken, je stem verheffen, bij plannen al vroeg de juiste vragen stellen. Dat vraagt andere kwaliteiten.' Ook wordt het stedelijk gebied steeds belangrijker voor planten- en diersoorten. Een ecoloog moet daarom ook goed weten wat er op de beleidsterreinen wonen, economie, welzijn speelt.

ADVIES Zorg voor extra scholing voor ecologen zodat ze goed zijn voorbereid op hun nieuwe taken en rollen.

BIODIVERSITEITSPLAN GEMEENTE EDE:

'Samen sterker met natuur'

Ruim 2 jaar terug, in februari 2019, stelde de gemeenteraad van Ede een Programma Biodiversiteit vast, met de titel "Samen sterker met natuur". Hij beschrijft hierin welke maatregelen de gemeente neemt om de biodiversiteit te versterken. Dat verloopt via drie sporen: ruimtelijke ordening, fysieke maatregelen in gebieden (woonkernen, agrarisch buitengebied, natuurgebieden) en communicatie en bewustwording. De raad hing er een budget aan voor uitvoering: 100.000 euro voor het eerste jaar.

Insectensterfte

Carlo van Rijswijk, sinds 20 jaar ecoloog bij de gemeente, was een van de aanjagers van het plan. Hij begon ruim 3 jaar terug zijn ideeën op papier te zetten hoe de gemeente soorten en hun leefgebieden beter kon beschermen om de neergaande lijn te keren. Kort daarna verscheen de studie van de Nijmeegse wetenschapper

Hans Kroon over insectensterfte. 'Dat was echt een momentum. Onze raad nam een motie aan om aan te geven wat Ede ging doen aan die insectensterfte.'

Opstellen plan

Van Rijswijk kreeg in die periode ook versterking door de komst van een extra ecoloog in dienst van de gemeente, Liesbeth Hunink. Dit was dé kans om het biodiversiteitsplan, dat hij al in zijn hoofd had, echt te gaan maken. Maar dan in samenspraak met alle andere afdelingen van de gemeente die invloed op de biodiversiteit hadden. Een goed jaar later hadden hij en zijn collega-ecologen intern en extern informatie opgehaald, dat gebundeld en vastgelegd in een plan.

Bekalking

Ede is nu volop bezig met de uitvoering van de maatregelen uit het plan: een groot project met bekalking van bosgebied, uitbrei-

ding van het ecologisch bermbeheer, toetsing én scholing op natuurinclusief bouwen, cursussen bodembioïecologie voor agrariërs, een vaste plek aan de strategische tafel die ruimtelijke plannen beoordeelt, en de grote trots van Van Rijswijk: de aanwijzing van het eerste mierenreservaat in Nederland.

Boek

Van Rijswijk wil na zijn pensioen een boek schrijven over alles wat hij zag gebeuren en veranderen op het gebied van natuur. 'Cynisme ligt op de loer als je al 20 jaar bij de gemeente werkt als ecoloog. De gemeente is geen natuurbeschermingsorganisatie, hè? Veel dingen die we nu van waarde vinden, hebben we lange tijd met vrachtwagens afgevoerd voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ik ben blij dat het tijd is om wat begint te keren.'

